

Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 10–11

1–7 FEPUELI

'Oku founga fēfē hono tāpuakii 'etau mo'ui' e he poto 'o e 'Eiki?

The taimi na'e fakamoleki ai 'e Māteni Hālisi 'a e 'ū lau'i peesi 'e 116 'o e Tohi 'a Molomoná, na'e folofola 'a e 'Eiki kia Siosefa Sāmita, "Manatu, 'oku 'ikai ko e ngāue 'a e 'Otuá 'oku ta'ofi, ka ko e ngāue 'a e tangatá" (Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 3:3).

Vakai ki he fakahoko-hoko ko 'eni 'o e ngaahi me'a ne hokó ke 'ilo'i 'a e founga na'e fetongi 'aki 'e he 'Eiki 'a e 'ū la'ipeesi na'á Ne 'afto'i 'e molé.

600 B.C.—Lekooti 'a Nīfai

Na'e ue'i 'e he 'Eiki 'a Nīfai ke ne hiki ha lekooti hono ua (ko e 'ū lau'i peleti iiki 'a Nīfai). Na'e 'ikai ke mahino kia Nīfai 'a hono 'uhingá, ka na'á ne tui "ko ha taumu'a fakapotopoto" (1 Nīfai 9:5).

'Alo'i 'o Kalaisi

400 A.D.—Tohi Fakanounou 'a Molomona

Na'e ue'i 'e he 'Eiki 'a Molomona ke fakakau 'a e 'ū lau'i peleti iiki 'a Nīfai 'i he'ene tohi fakanounou 'a e 'ū lau'i peleti lalahi 'a Nīfai. Neongo na'e fakatou kau 'i he ongo peleti 'a e meimei fakamatala tatau, ka na'á ne tui foki "ko ha taumu'a fakapotopoto" (Ngaahi Lea 'a Molomona 1:7).

600 BC

0

400 AD

1000

1800

2000

1828–29—Fakahā kia Siosefa Sāmita

Na'e folofola 'a e 'Eiki kia Siosefa ke 'oua na'a toe liliu 'a e 'ū la'ipeesi 'e 116 kuo molé koe'uhí "kuo fakahū ia 'e Sētane ki [he loto 'o e kakai angakoví] ke nau liliu 'a e ngaahi lea" ke fakata'e'aonga'i 'aki 'a e ngāue 'a Siosefa (vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 10:10–13). Na'e fakamatala'i 'e he 'ū la'ipeesi ne molé 'a e vaha'-taimi tatau pē mo e 'ū lau'i peleti iki (600–130 B.C.)

FEALĒLEA'AKÍ

Kuo fetongi fēfē nai 'e he poto 'o e 'Eiki 'a ho'o ngaahi vaivaí pe fehalāki? Ko e fē nai ha taimi kuó ke mātā ai 'a hono faitāpuekina He'ene potó 'a ho'o mo'ui?

2021—'Oku Teuteu'i 'e he 'Eiki ha Founga

Hangē ko hono fetongi ko ia 'e he 'Eiki 'a e 'ū la'ipeesi ne molé, kuó Ne teuteu foki ha ngaahi founga he 'ahó ni ke fakafē'ātungia'i 'a e ngaahi ngāue 'a Sētane ke fakavaiva'i 'etau tuí. Ko hotau fatongia ke "faivelenga pea hoko atu" koe'uhí "e 'ikai lava'i 'a [kitautolu] 'e he ngaahi matapā 'o heli" (Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 10:3, 69).